

Provinciale Staten van Utrecht
T.a.v. de commissiegriffier RGW
Postbus 80300
3508 TH Utrecht

Bosch en Duin, 11 juli 2016

Betreft: Zienswijze op ontwerp PRS 2013-2028 en -Verordening 2013 (herijking 2016)

1. Inleiding

In deze eerste herijking van de PRS en PRV 2013-2028 (hierna de "Herijking") zou het, aldus de bekendmaking van de provincie, "veelal gaan om verduidelijkingen, aanpassingen aan andere beleidsdocumenten, gewijzigd Rijksbeleid, update's van programma's e.d." Voorts zouden er enkele grotere (beleids)wijzigingen zijn opgenomen over experimenteerruimte, duurzame energie, kernrandzones, detailhandel, landbouw en de opbouw van de PRV.

Aan het feit dat in de Herijking ook de nieuwe grenzen van rode contour en NNN zijn opgenomen wordt minimaal aandacht besteed, terwijl dit toch grote gevolgen heeft op het ruimtelijk beleid van de provincie en gemeenten. Bepaalde rode contouren zijn op de kaarten gewijzigd, zonder daar in de toelichtende teksten op in te gaan, laat staan deze te onderbouwen. Vanwege de ongewenste effecten die dat met zich mee kan brengen, zoals een verdergaande verstedelijking, was het correct geweest daar in de Herijking expliciet op in te gaan gegaan, evenals op eventuele wijzigingen in het NNN, zodat niet alleen (voor derden) duidelijk is waar die wijzigingen hebben plaatsgevonden, maar ook waarom. Dan kan daar desgewenst ook een reactie op worden gegeven.

Zo blijkt nergens uit de tekst dat Bosch en Duin praktisch geheel binnen de rode contouren wordt gebracht. Slechts bij uitvoerige bestudering van kaart 7 Wonen en Werken blijkt dat dit het geval is.

Wij achten de wijze waarop - alsmede het feit dat - de rode contouren nu op Bosch en Duin van toepassing worden verklaard onbegrijpelijk en onjuist.

2. Het ontwerp PRS 2013-2028 (herijking 2016)

In de Herijking wordt veel aandacht besteed - en daarmee veel waarde gehecht - aan de landschappelijke waarden van de Utrechtse Heuvelrug. Onder de kernkwaliteiten die de provincie wil behouden staat bovenaan de robuuste inhoud. In de toelichting staat

"Het dominante voorkomen van bos geeft de Utrechtse Heuvelrug een bosdeken. Deze heeft een afwisseling in zich met heide, vennen en stuifzand, waardoor de Utrechtse Heuvelrug een centraal robuust element is voor het natuurnetwerk in de provincie Utrecht" en "Open plekken op de Utrechtse Heuvelrug zijn aan het bos gerelateerd en niet aan de wegen (die de Heuvelrug doorsnijden)."

Onder hoofdstuk 5.4 Natuur is vermeld dat de provincie Utrecht, onder meer door de variatie in ondergrond, een diverse natuur heeft met hoge biodiversiteit. Verstedelijking wordt met zoveel woorden genoemd als een van de oorzaken waardoor deze biodiversiteit onder druk staat.

Ook de gebiedsbescherming door middel van Natuurnetwerk Nederland (NNN, voorheen EHS geheten) krijgt ruime aandacht in het ontwerp. Zo valt te lezen dat de provincie het NNN wil behouden en verder ontwikkelen en er voor zorgt dat er zich geen nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen voordoen die een significant negatief hebben op de wezenlijke waarden en kenmerken van het NNN (dat volgens schrijver dezes van ons allemaal is).

3. EHS / NNN

Het is dan ook verbazingwekkend, zo niet bedenkelijk, om in het ontwerp te lezen dat 'in beperkte mate', naast aanpassing vanwege nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen, met behulp van een aantal criteria, de grenzen zijn aangepast om te komen 'tot een goede en verklaarbare begrenzing van het NNN'. Welke van de genoemde criteria van toepassing zou(den) zijn op Bosch en Duin is volstrekt onduidelijk .

Bosch en Duin vervult een belangrijke functie in het NNN. In dit verband wijzen wij op de Structuurvisie Gemeente Zeist 2020, waarin Bosch en Duin als volgt wordt omschreven:

"Karakteristiek in dit gebied zijn omvangrijke, onbebouwde, veelal bosrijke terreinen. Ze liggen verspreid en zijn vanuit landschappelijk oogpunt waardevol. De terreinen dienen als 'stepping stones' voor de EHS".

Deze *stepping stones* vormen geen aaneengesloten gebied en zijn in isolement niet geschikt om de ecologische verbindingen tot stand te brengen. Daarvoor liggen zij te ver uit elkaar en zijn zij te verschillend in omvang. De natuur tussen de *stepping stones* speelt hierbij een cruciale rol. Om van effectieve ecologische verbindingzones te kunnen spreken is het noodzakelijk de natuur tussen de *stepping stones* te borgen.

Helaas zijn in de PRS/PRV 2013-2028 (delen van) Bosch en Duin uit de EHS gehaald. In de reactie van de gemeente Zeist d.d. 11 oktober 2011 op het Voorontwerp PRS is terecht opgemerkt dat dit NIET strookt met de Structuurvisie Zeist 2020, die in samenspraak met alle 'stakeholders' is opgesteld. Nota bene de eerste (!) keuze van de Structuurvisie Gemeente Zeist 2020 luidt:

"Groen versterken – Gemeente Zeist kiest ervoor de natuur en het landschap te verbeteren. Daarbij is vooral aandacht voor zwakke schakels van de EHS. Deze zwakke punten zitten bij Den Dolder, Bosch en Duin, ...etc."

De gemeente voegt hieraan toe dat het (grotendeels) opheffen van de EHS in Bosch en Duin ook in strijd is met datgene wat in het project Hart van de Heuvelrug is vastgelegd.

Blijkbaar is de provincie gevoelig geweest voor deze reactie van de gemeente, aangezien in de PRS/PRV voor het gebied Bosch en Duin een ander kaartbeeld is opgenomen. Echter, de EHS is wel degelijk vervallen in de zuidelijke helft van Bosch en Duin. Een deugdelijke motivering van de gemeente ontbreekt in haar zienswijze op het ontwerp PRS/PRV d.d. 24 april 2012 waarin zij zegt dat dit laatste recht doet aan dit gebied, dat zij omschrijft als 'villa-bebouwning met een duidelijk groen karakter'. Voor zolang een dergelijke motivering ontbreekt is bepalend wat over Bosch en Duin in de uitvoering van de Structuurvisie Gemeente Zeist 2020 als eerste maatregel wordt genoemd: "EHS versterken". Dit strookt dus geenszins met het verwijderen van (delen van) Bosch en Duin uit de EHS, integendeel. Ook de provincie heeft haar besluit in deze niet gemotiveerd.

Het Akkoord van Utrecht, afgesloten op 9 juni 2011, voorzag in een herijking van de EHS in de provincie Utrecht. Nadere bestudering van de hierbij overeengekomen kaart wijst uit dat de

EHS in Bosch en Duin toen niet is gewijzigd. Op deze kaart is duidelijk waarneembaar dat Bosch en Duin zijn functie als (stelsel van) verbindingzones behield. De provincie Utrecht is een van de partijen bij dit akkoord. Niet valt in te zien hoe de provincie zich jegens zijn partners – waaronder Het Utrechts Landschap, Staatsbosbeheer en Natuur en Milieufederatie Utrecht - zou kunnen onttrekken aan deze invulling aan het akkoord EHS door (delen van) Bosch en Duin alsnog uit de EHS te halen. Iedere motivering hiervoor ontbreekt.

Zoals gesteld in onze Zienswijze op het ontwerp PRS/PRV 2013-2018 d.d. 14 mei 2012 achtten wij de zware ingreep van de provincie waarbij (delen van) Bosch en Duin uit de EHS werden gehaald onbegrijpelijk, onjuist en ontbloeit van iedere deugdelijke motivering. Het 'nee, tenzij' regime dat geldt voor de EHS voorkomt dat er in de daarvoor bestemde gebieden lichtzinnig met de natuur wordt omgegaan en dat er een zware toets geldt voor nieuwe ontwikkelingen. Op deze wijze wordt gegarandeerd dat het ruimtelijke plan van de EHS slechts bij uitzondering tot een (significante) aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS kan leiden, namelijk alleen indien aan een aantal zware voorwaarden wordt voldaan. Deze waarborgen komen te vervallen indien en zodra de EHS status wordt opgeofferd voor die van de groene contour. Deze zijn, aldus artikel 1.1 van de PRV, wel van belang voor het functioneren van de EHS, maar vallen daar niet onder. Volgens dit artikel is op de groene contour nadrukkelijk het 'nee-tenzij' regime niet van toepassing. De conclusie luidde dan ook dat alles moest worden gedaan om de EHS in stand te houden en zo mogelijk uit te breiden, niet om deze – nog verder - terug te dringen. En dit laatste zeker niet in Bosch en Duin dat, het zij nog eens herhaald, een belangrijke functie vervult in de verbinding van de EHS op de Utrechtse Heuvelrug.

Willen de in Bosch en Duin gelegen *stepping stones* goed kunnen blijven functioneren, dan zou ook de rest van het gebied gewoon groen moeten blijven.

Tenslotte, Bosch en Duin vormt de verbinding tussen het (natuur)Park Vliegbasis Soesterberg en het Panbos/Houdringe. Wij kunnen ons eenvoudig niet voorstellen dat de provincie aan de ene kant enorme bedragen uitgeeft om ecologische verbindingen te maken (ecoducten etc.) en aan de andere kant een bestaande verbinding volstrekt onnodig de das omdoet.

4. Waarom dienen rode contouren?

In de Herijking worden rode contouren omschreven als instrument waarmee de provincie stedelijk gebied begrenst. Verstedelijking moet in principe binnen deze contour plaatsvinden. Uit deze omschrijving volgt dat dit instrument een dubbel, in dit geval hybride, doel dient. Enerzijds wil de provincie hiermee landelijk gebied beschermen tegen de oprukkende verstedelijking, anderzijds wordt wat binnen rode contouren ligt aangewezen als de plek waar nieuwbouw kan en zal plaatsvinden resp. zal worden geconcentreerd. Alleen al hieruit blijkt dat rode contouren voor Bosch en Duin geen adequaat instrument is. Allereerst tast Bosch en Duin op geen enkele negatieve wijze de kwaliteit van het omringende gebied aan. Het tegendeel is waar: door zijn groene karakter beïnvloedt Bosch en Duin de kwaliteit van zijn omgeving juist op positieve wijze! Voorts is Bosch en Duin voor de concentratie van bouwactiviteiten ongeschikt. Intensieve nieuwbouw kan hier onmogelijk plaatsvinden zonder het bestaande groene karakter significant aan te tasten.

Door Bosch en Duin binnen de rode contouren te brengen wordt in feite een heel ander doel bereikt, namelijk het 'bouwrijp' maken van de buurt. Hiermee worden de rode contouren als instrument in casu op een heel andere wijze ingezet dan vermeld in de Herijking. Hiervoor ontbreekt bovendien elke motivering.

5. Geen verstedelijking van Bosch en Duin

In hoofdstuk 6.1 Algemene Beleidslijn Verstedelijking wordt aangegeven dat de provincie zich primair richt op de ontwikkelingsmogelijkheden in het bestaande stedelijk gebied (onderstreping door schrijver dezes) en dat op deze manier het landelijk gebied gevrijwaard blijft van onnodige ruimteclaims.

Concreet hanteert de provincie de volgende voorkeursvolgorde voor stedelijke ontwikkelingen:

- eerst de mogelijkheden van herstructurering of transformatie;
- dan de mogelijkheden in de nabijheid van halten en knopen van het OV-netwerk;
- dan de overige mogelijkheden in het stedelijk gebied (binnen de rode contouren);
- en als laatste uitbreiding.

Niet valt in te zien waarom Bosch en Duin, waarvan een deel 4 jaar geleden uit de EHS is gehaald, nu verder wordt aangetast door het binnen de rode contouren te brengen. Immers, de provincie maakt (zoals zij zegt "al geruime tijd") in haar ruimtelijk beleid gebruik van rode contouren als begrenzing van het stedelijk gebied. Het zou bijdragen aan het handhaven van de kwaliteit van het landelijk gebied. Door rode contouren om Bosch en Duin te trekken wordt echter geen enkel stedelijk gebied begrensd en het omliggend landelijk gebied op geen enkele wijze gehandhaafd.

Bij het bepalen van de rode contouren zouden 5 uitgangspunten worden gehanteerd. Geen van deze uitgangspunten is van toepassing op Bosch en Duin: er is namelijk geen sprake van

- een 'kern' (uitgangspunt 1);
- een uitbreiding in het kader van een programma voor wonen en werken (uitgangspunt 2); of
- een uitbreidingslocatie waarover al een ontwerp-planologisch besluit is genomen (uitgangspunt 3).

Integendeel, door Bosch en Duin binnen de rode contouren te brengen wordt in feite een heel ander doel bereikt. Hierdoor wordt de mogelijkheid van verdere verkaveling en dus meer nieuwbouw mogelijk¹.

Wij moeten bovendien constateren dat de overheid op dit punt volstrekt inconsequent opereert. Als vereniging, die de belangen van haar leden in Bosch en Duin behartigt en waarvan ruim 60% van de huishouders in Bosch en Duin lid is, zijn wij – mede met het oog op de nieuwe Omgevingswet en het daarmee samenhangende Omgevingsplan en Omgevingsverordening - sinds enige tijd in goed overleg met de gemeente Zeist om te komen tot een ruimtelijk beleid dat er op gericht is het natuurlijke karakter van Bosch en Duin te borgen. Op hetzelfde moment zou het gebied door de provincie in de rode contour gebracht worden? Weet de ene hand van de overheid wel wat de andere doet?

6. Geen verstedelijking van de WA-Hoeve

Ook de WA-Hoeve zou volgens de Herijking binnen de rode contour worden gebracht. Dit gebied maakt volgens alle kaarten feitelijk nog steeds deel uit van de EHS. Wij achten het onbegrijpelijk en onjuist als daar 'met één pennenstreek' zonder een nadere 'EHS-toets' tal

¹ Dit staat in schril contrast met de beschrijving van de kenmerken van Bosch en Duin in de Structuurvisie Gemeente Zeist 2020 die luidt als volgt: "Bosch en Duin is een geïsoleerd gelegen, in hoofdzaak zeer extensief bebouwde woonwijk met vaak op ruime afstand van elkaar gelegen woningen. Dit zijn villa's en bungalows, maar ook gebouwen op grote tot zeer grote kavels, meestal in gebruik bij instellingen met een maatschappelijke, medische en religieus karakter. (...) Buurtvoorzieningen zoals winkels en scholen ontbreken in Bosch en Duin. Bewoners van het gebied zijn aangewezen op voorzieningen in Zeist, Den Dolder en Bilthoven. Karakteristiek in dit gebied zijn omvangrijke, onbebouwde, veelal bosrijke terreinen. Ze liggen verspreid en zijn vanuit landschappelijk oogpunt waardevol. De terreinen dienen als 'stepping stones' voor de Ecologische Hoofdstructuur".

van stedelijke ontwikkelingen mogelijk gemaakt zouden worden. Weliswaar maakt het gebied deel uit van het programma 'Hart van de Heuvelrug', maar de gemeente Zeist heeft zich tegen de ontwikkeling van het zogeheten Vierde Kwadrant uitgesproken.

Ook hier opereren provincie en gemeente volledig langs elkaar heen. Op dit moment loopt er namelijk het proces om in dialoog met de samenleving te komen tot een gebiedsvisie. Dit proces is in volle gang en er bestaat op dit moment geen consensus of er bij de WA-Hoeve woningbouw zal komen en zo ja, in welke mate en waar. Door hier nu al op vooruit te lopen doorkruist de provincie dus niet alleen het lopende gebiedsproces, maar heeft dat feitelijk ook directe gevolgen voor de hier aanwezige waarden van natuur (zie o.a. ook: 'Ontsnipperingsvisie Utrechtse Heuvelrug (Ecologisch adviesbureau Van den Bijtel, 2009)'², evenals waarden van landschap en cultuurhistorie (zie ook de gemeentelijke 'Monumentenlijst').

Daarnaast is het ook de vraag hoe men het verlies aan natuur dat met gegeven ontwikkeling gepaard gaat hier wil compenseren, ook al omdat Dennendal waarschijnlijk zijn rode bestemming zal behouden (zie ook het 'Voorontwerp-bestemmingsplan Dennendal' dat thans eveneens ter inzage is gelegd), evenals er ook vooralsnog geen vooruitzicht is dat het 'Kamp van Zeist' op korte termijn vrij zal komen om aan de natuur terug te geven.

7. Het effect van kernrandzones

Kernrandzone wordt gedefinieerd als de zone in het landelijk gebied rondom een bebouwingskern. Elke kern heeft een kleinere of grotere kernrandzone die (...) bedoeld is voor, naast het huidige meest agrarische gebruik, stadsrandactiviteiten / -ontwikkelingen. Kernrandzones vergroten dus de schadelijke gevolgen van de beoogde rode contour voor Bosch en Duin (en eventueel de WA-Hoeve). Immers, zij zijn o.a. bedoeld voor stadsontwikkeling en vormen op deze wijze een verdere bedreiging voor het groene karakter van Bosch en Duin indien deze buurt daadwerkelijk binnen de rode contouren zou worden gebracht.

In artikel 4.8 PRV en de toelichting daarop is met zoveel woorden opgenomen dat in kernrandzones woningbouw mogelijk is, variërend van een incidentele woning, clustering van ruimte voor ruimte woningen tot een klein woonbuurtje of woonwijkje ('kleinschalige woningbouw'). Ook zou hier uitplaatsing kunnen worden gerealiseerd van stedelijke functies zoals een benzinestations, sportveld, brandweerkazerne of een bedrijf met uitbreidingsplannen. Doel van de uitplaatsing is de verhoging van de ruimtelijke kwaliteit van het stedelijk gebied.

Hiermee wordt de deur open gezet om de rode contouren – weliswaar in bepaalde zin – op te rekken en geweld gedaan aan het instrument waarmee de provincie het stedelijk gebied juist wil begrenzen.

Dat het effect van kernrandzones op Bosch en Duin, indien dit komt te liggen binnen de rode contouren, desastreus kan uitpakken voor het handhaven – laat staan versterken – van haar groene karakter³, mag hiermee duidelijk zijn.

8. Conclusie

Het groene karakter van Bosch en Duin wordt op twee manieren bedreigd.

² Zo moet o.a. de groene ruimte die nu tussen de bebouwing van de WA-Hoeve en Den Dolder aanwezig is en die nu dus binnen de 'rode contour' is geplaatst van belang worden geacht als ecologische verbinding tussen het op het terrein van de WA-Hoeve aan de zijde van de Dolderseweg gelegen schrale heide gebied en de overige op de Heuvelrug gelegen heide en schrale graslandgebieden.

³ Zie project nr. 8 ter uitvoering van de Structuurvisie Gemeente Zeist 2020 dat betrekking heeft op Bosch en Duin en Huis ter Heide Noord waarvan het eerste onderdeel luidt: EHS versterken.

Allereerst en vooral door het binnen de rode contouren te brengen. Dit instrument is per definitie ongeschikt voor Bosch en Duin omdat hier op geen enkele manier sprake is van een noodzakelijke begrenzing om de kwaliteit van het omliggende gebied te waarborgen. Voorts wordt door het toepasbaar verklaren van rode contouren de deur wagenwijd opengezet voor nieuwbouw binnen Bosch en Duin, hetgeen het huidige karakter van de buurt significant zal aantasten.

Deze negatieve ontwikkelingen worden door de mogelijkheden van kernrandzones alleen maar waarschijnlijker.

Het instrument van rode contouren wordt hier dus in werkelijkheid oneigenlijk ingezet. Hierdoor wordt nieuwbouw in Bosch en Duin namelijk mogelijk en haar unieke, landelijke karakter om zeep geholpen.

Een deugdelijke motivering om Bosch en Duin binnen de rode contouren te brengen ontbreekt.

Wij achten zowel het feit dat in de Herijking de rode contouren op Bosch en Duin worden toegepast, alsook de verhulde wijze waarop dit in het ontwerp (te weten alleen in één van de kaarten) wordt gepresenteerd, onjuist.

Wij verzoeken dan ook de rode contouren niet op Bosch en Duin van toepassing te verklaren. Immers, de verantwoordelijkheid voor de afstemming van verstedelijking en groene ruimte op regionale schaal ligt (ook) bij de provincie, aldus de Herijking (blz 31).

Wij doen dan ook een beroep op uw verantwoordelijkheid(sgevoel) om uiterst behoudend om te gaan met het huidige groene karakter van Bosch en Duin en de voorgenomen rode contouren voor wat betreft Bosch en Duin te schrappen.

Het bovenstaande geldt evenzeer voor de WA-Hoeve.

Hoogachtend,
Namens de Vereniging Bosch en Duin en Omstreken

J.M. Voorberg